

Протидія тероризму

Після терактів у Нью-Йорку і Вашингтоні у вересні 2001 року боротьба з тероризмом зайняла важливе місце в житті НАТО і міжнародного співтовариства загалом. Подальші теракти в країнах Альянсу і в інших місцях світу підкреслили глобальний характер загрози тероризму, який не визнає кордонів, національностей чи релігій. Як зазначено в Стратегічній концепції Альянсу 2010 року, боротьба з цією загрозою сьогодні залишається одним із головних пріоритетів НАТО. Лише через багатосторонні дії, координацію і консультації між членами Альянсу і з партнерами можна успішно виконати це завдання.

Кроки, які Альянс здійснив після терактів 11 вересня, заклали основу для ширшого кола ініціатив – політичних, оперативних, концептуальних, військових, технологічних, наукових і економічних, – які НАТО сьогодні втілює в життя з метою

долання багатогранних загроз від терористів і пов'язаних з ними викликів безпеці.

Альянс робить свої внески в міжнародну боротьбу з тероризмом в різні способи.

По-перше, НАТО має у своєму розпорядженні цивільні і військові можливості протидії і захисту від тероризму та ліквідації наслідків терактів. Члени Альянсу також працюють разом над розвитком засобів і технологій виявлення терористів і захисту від тероризму, зокрема за допомогою вдосконаленого аналізу загрози.

По-друге, у НАТО є унікальні можливості трансатлантичного форуму для консультацій з питань безпеки. З того часу як боротьбу з тероризмом було визначено головним елементом роботи Альянсу, НАТО прагне інтенсифікувати консультації і обмін розвідданими щодо тероризму і

стор.4 Вдаючись до дій і розвиваючи можливості

стор. 10 Консультації, обмін розвідданими і тренування

стор. 12 Мережа партнерств

Тероризм є прямою загрозою безпеці громадян країн – членів НАТО... Екстремістські угруповання продовжують поширюватися в регіонах, які мають стратегічне значення для Альянсу, а використання сучасних технологій підвищує рівень загрози і потенційний вплив терактів.

Стратегічна концепція,
Лісабонський саміт,
листопад 2010

пов'язаних з ним питань, а також розвивати практичну і теоретичну підготовку.

По-третє, НАТО створила мережу структурованих партнерств з країнами – нечленами Альянсу з євроатлантичного регіону, Середземномор'я і регіону Перської затоки, а також відносини з партнерами в інших частинах світу. Протидія загрози тероризму і захист від неї перебувають у центрі уваги під час діалогу і практичної співпраці з усіма партнерами.

Тероризм продовжує видозмінюватися в міру пристосування до нових технологій і змін в середовищі безпеки. Непередбачуваний, універсальний характер нових викликів безпеці в XXI сторіччі, серед яких кіберзахист, енергетична безпека і розповсюдження ЗМЗ, вимагає динамічних підходів, які зважають на здатність терористів навчатися і змінювати свою тактику.

Вплив терактів 11 вересня

Негайно після терактів у США і вперше у своїй історії Альянс застосував статтю 5 Вашингтонського договору – положення про колективну оборону, – в якій стверджується, що напад на одну країну – члена НАТО або на кількох із них вважається нападом на усіх.

Це привело до початку морської антитерористичної спостережної операції в Середземному морі «Активні зусилля». Союзники також узгодили пакет заходів на підтримку США, в тому числі розгортання в США групи літаків раннього повітряного попередження і управління (АВАКС) з середини жовтня 2001 року до середини травня 2002 року з метою захисту території США і надати можливість США вивільнити свої сили для проведення кампанії в Афганістані.

Деякі союзники також зробили свої внески в очолювану США операцію «Ендюрінг фрідом», операцію з боротьби з терористами в Афганістані, спрямовану на відсторонення від влади режиму Талібан, який давав притулок Аль-Каїді, терористичній групі, що несе відповідальність за теракти 11 вересня.

Після падіння режиму талібів з'явилися побоювання, що афганські сили безпеки не зможуть самостійно стабілізувати ситуацію в країні. Після міжнародної конференції в Бонні в грудні 2001 року Рада Безпеки ООН схвалила розгортання Міжнародних сил сприяння безпеці (МССБ), які мали допомагати новому афганському уряду в створенні і підготовці сил безпеки і гарантуванні безпечного середовища в країні. Спочатку МССБ не були силами ані НАТО, ані ООН, а були добровільною коаліцією,

очолюваною окремими країнами Альянсу на ротаційній основі.

У травні 2002 року на засіданні міністрів закордонних справ країн НАТО в Рейк'явіку було прийнято важливе рішення про те, що Альянс буде діяти тоді і там, де це необхідно для боротьби з тероризмом. Це фактично поклато край дебатам щодо того, що входить в зону операцій НАТО і дозволило НАТО взяти на себе стратегічне командування, управління і координацію місії МССБ у серпні 2003 року.

Однак події 11 вересня вплинули не лише на операції НАТО. На Празькому саміті 2002 року лідери країн Альянсу наголосили на своєму рішучому прагненні стримувати, обороняти і захищати своє населення, території і війська від будь-яких зовнішніх збройних нападів, в тому числі і терористичних. Вони ухвалили пакет заходів з пристосування НАТО до викликів терористів. До нього увійшли розробка військової концепції оборони від тероризму; План дій Партнерства проти тероризму; ядерні, біологічні і хімічні оборонні ініціативи; захист цивільного населення; протиракетна оборона; кіберзахист; співпраця з іншими міжнародними організаціями; вдосконалений обмін розвідданими. На додаток члени Альянсу вирішили створити сили, що швидко розгортаються

(Сили реагування НАТО), спростити військову командну структуру і краще готувати війська НАТО до нових викликів, в тому числі і тероризму.

Щороку, на усіх самітах після Празького, лідери країн Альянсу наголошують на важливості боротьби з тероризмом. Нещодавно, на Лісабонському саміті в листопаді 2010 року, вони ухвалили нову Стратегічну концепцію Альянсу, в якій тероризм визначено як пряму загрозу безпеці громадян країн НАТО і міжнародній стабільності і процвітання в більш широкому сенсі, а також ухвалили зобов'язання членів Альянсу удосконалювати свою здатність виявляти міжнародних терористів і захищатися від них.

В міру розвитку технологій, знань і загроз безпеці НАТО пристосовується до стримування, оборони, запобігання і захисту від них. Створення в серпні 2010 року в штаб-квартирі НАТО Відділу нових викликів безпеці відображає ці події і те, що тероризм і інші нові виклики безпеці часто взаємопов'язані. Альянс вперше систематизував роботу в нетрадиційних сферах, які протягом наступних років впливатимуть на безпеку союзників по обидва боки Атлантики.

Країни НАТО
однострійно засуджують
ці варварські акти,
скоєні проти країни –
члена НАТО. [...] **Це підкреслює
необхідність якомога
швидше інтенсифікувати
боротьбу з тероризмом,
боротьбу, в якій
країни – члени НАТО –
і усі цивілізовані країни –
повинні перемогти.**

Заява Північноатлантичної ради,
11 вересня 2001

Вдаючись до дій і розвиваючи

Завдання, що стоїть перед нами, зрозуміле: ми повинні здійснювати колективні і узгоджені дії, щоб не дати тероризму поставити під загрозу саме існування людства.

Пан Гі-Мун,
Генеральний секретар ООН

Від військових операцій, шляхом поліпшення готовності цивільних служб, до розвитку технологій і засобів, НАТО вдається до дій з метою виявлення міжнародного тероризму і захисту від нього.

Патрулювання у Середземному морі

Операція з морського спостереження, яку ВМС НАТО очолюють у Середземному морі, була розпочата відразу після подій 11 вересня і продовжується і донині. Метою операції «Активні зусилля» є виявлення, стримування і захист від терористичної діяльності в Середземному морі за допомогою моніторингу, патрулювання, супроводження і висадки на борт суден, які виконують вимогу зупинитися.

В міру того як Альянс удосконалює свою антитерористичну роль протягом останнього десятиріччя мандат операції постійно переглядається, а його дія продовжується. Сили НАТО зв'язалися з більше як 100 тисячами торговельних суден і здійснили висадку на 155 підозрілих суден. Присутність НАТО в цих водах посилила безпеку і вигідна для усіх, хто подорожує морем в цьому регіоні.

Стабілізація в Афганістані

Підмандатні ООН Міжнародні сили сприяння безпеці на чолі з НАТО

(МССБ) в Афганістані залишаються найбільшою операцією в історії Альянсу і головним оперативним пріоритетом. Сама собою ця операція не є антитерористичною, але Альянс і його партнери в Афганістані прагнуть не дати цій країні знову стати притулком терористів.

МССБ є виразом прагнення НАТО допомогти народу Афганістану розбудувати стабільну, безпечну і демократичну державу, вільну від загрози тероризму. На додаток військові сили багатьох членів Альянсу беруть участь в операції «Ендюрінг фрідом», військовій антитерористичній операції, очолюваній США, яка в основному виконується в Афганістані. Для виконання своєї місії МССБ в партнерстві з афганськими Національними силами безпеки проводять операції з боротьби з повстанцями, зосереджені на тому, щоб не зашкодити місцевому населенню. Вони також допомагають уряду здійснювати реформу сектора безпеки, в тому числі за допомогою наставництва, навчання і оперативної підтримки Афганської національної армії і Афганської національної поліції.

МОЖЛИВОСТІ

© EU NAVFOR

Навесні 2011 року розпочався процес передачі відповідальності, в якому головна відповідальність за безпеку поступово переходить до рук афганського уряду. Очікується, що до кінця 2014 року афганський уряд візьме на себе провідну роль по усій країні, а присутність МССБ перетвориться на допоміжну і підтримуючу роль. Спеціальні навчальні програми для військовослужбовців і поліцейських вже здійснюються для забезпечення успішної передачі відповідальності. Розбудова здатності афганських військ долати терористичну тактику повстанців, таку як застосування саморобних вибухових пристроїв, є важливою частиною підготовки (див. вставку).

Групи з відбудови провінцій, що складаються з цивільного і військового персоналу, також працюють разом над гарантуванням безпеки і підтримують роботи з відбудови, які здійснюють інші національні і міжнародні учасники цього

Навчання афганців знешкодженню бомб

Тридцятидворічний сержант-технік Райан Отеро так добре склав свої військові тести, що йому запропонували самому вибрати місце роботи у ВПС США. Однак він вибрав кар'єру фахівця зі знешкодження бомб і тепер вже втретє прибув до Афганістану в складі команди інструкторів, які навчають представників Афганської національної армії (АНА) методам знешкодження вибухових боєприпасів (ЕОД).

«Робота з АНА є дуже корисною, – каже Отеро. – Хлопці з АНА дають міцний стимул. Я вже робив майже усе, що можна робити в бойовій обстановці. Це було щось новеньке і інше, ось чому я вирішив цим зайнятися». Разом зі своїм заступником Отеро ділиться зі слухачами досвідом зі знешкодження майже 500 бомб, а також організаційними і практичними знаннями, які приходять, коли служиш у невеличкому підрозділі, приєднаному до великого в бойових умовах.

«Не існує книги з готовими відповідями на все, – пояснює він, описуючи, як долає ці питання для безпроблемного процесу інтенсивного навчання. «Тут треба трошки проявити себе, – додає він. – Я вважаю, що готуючи афганські сили, ми рухаємося вперед. Це майбутнє цієї країни і я пишаюся, що маю можливість взяти в цьому участь».

© ISAF

Поради цивільного експерта

Планування у разі надзвичайних ситуацій цивільного характеру стає дедалі більш важливим аспектом зусиль з протидії тероризму. НАТО працює з цивільними фахівцями з різних країн, які діляться з Альянсом своїми знаннями і допомагають підготуватися до реагування на теракти із застосуванням хімічної, біологічної, радіологічної і ядерної (РХБЯ) зброї. Саме це робить Марк Вулф з Лондонської пожежної бригади, який дає поради з питань підготовки і підвищення кваліфікації групі НАТО з планування у разі надзвичайних ситуацій цивільного характеру.

«Після міжвідомчих навчань РХБЯ у Великій Британії, які передбачали реагування на теракт, мене попросили поради НАТО, як долати наслідки широкомасштабних подій із застосуванням РХБЯ, – каже він. – Це прохання в основному було зумовлене визнанням того факту, що лондонська пожежна бригада має величезний досвід і високий рівень спроможності реагувати на серйозні інциденти, в тому числі теракти, що вважається корисним для НАТО».

У своїй дорадчій діяльності Вулф зосередився на розвитку можливостей в країнах НАТО і партнерах по Євроатлантичній раді і Середземноморському діалогу реагувати на застосування РХБЯ. Він допомагав організувати навчання НАТО з РХБЯ захисту, розробляти навчальні курси з РХБЯ захисту, створювати регіональні центри РХБЯ і зробив свій внесок у комплексну політику НАТО в сфері РХБЯ. «Усе це, своєю чергою, покращило власне розуміння лондонською пожежною бригадою питань, пов'язаних з врегулюванням широкомасштабних міжнародних інцидентів», – пояснює він.

процесу. Усіма визнано, що безпеки без розвитку немає.

Убезпечення важливих громадських заходів

НАТО також допомагає посилити в країнах Альянсу безпеку важливих громадських заходів, які можуть привабити терористів. Це робиться на прохання будь-якої країни-члена за допомогою таких сил і засобів, як літаки раннього повітряного попередження і управління (АВАКС) або елементи Багатонаціонального батальйону хімічного, біологічного, радіологічного і ядерного захисту. В такий спосіб Альянс допомагає проводити важливі заходи, такі як саміти НАТО і засідання на рівні міністрів, а також спортивні події, такі як Олімпійські ігри в Афінах.

Ліквідація наслідків терактів

Ліквідація наслідків передбачає заходи реагування, спрямовані на пом'якшення руйнівного ефекту терактів, аварій і природних катастроф. За ці заходи передусім відповідають національні власті, але НАТО надає різноманітну підтримку країнам, зокрема координуючи планування і підготовку у разі теракту.

Нинішнє суспільство вразливіше, ніж раніше внаслідок поглиблення взаємозв'язків: більш відкрите світове співтовариство, складніші технічні системи, зростання залежності від електронних систем інформації і зв'язку, взаємопов'язані системи виробництва продуктів харчування і їх доставки, взаємопов'язані і дедалі більш напружені транспортні мережі

та залежність від імпортованого вуглецевого пального.

Постійно захищати усі ці ресурси неможливо, це є слабким місцем, і цим можуть скористатися терористи. Дедалі більше занепокоєння викликає загроза від кібертероризму важливим елементам інфраструктури. Отже, результативний захист від тероризму і нестандартних загроз безпеці має бути зосереджений не лише на обороні і стримуванні, а й на запобіганні і стійкості, що допоможе суспільствам швидко відновитися після нападу.

Захищати населення і інфраструктуру

На Празькому саміті 2002 року було ухвалено План дій з планування у разі

надзвичайних ситуацій цивільного характеру для захисту населення від наслідків застосування зброї масового знищення. Того ж самого року було ініційовано проект з вироблення необов'язкових рекомендацій і мінімальних стандартів для тих, хто першими реагують на ситуацію, щодо планування, навчання, процедур і обладнання у разі інцидентів із застосуванням хімічних, біологічних, радіоактивних і ядерних агентів (РХБЯ). Країни-члени і партнери НАТО можуть користуватися цими рекомендаціями для удосконалення своєї підготовки до захисту населення від таких загроз, а також для поліпшення оперативної сумісності між країнами.

Група НАТО з питань громадського здоров'я і продовольства/води розробила протоколи надання допомоги постраждалим від ХБРЯ нападів. У більш загальному сенсі Альянс визначив механізми координації засобів медичної евакуації і механізм розміщення і перевезення постраждалих до закладів в інших країнах.

Для забезпечення додаткової гнучкості в НАТО розроблено Меморандум про взаєморозуміння, спрямований на прискорення і спрощення транскордонних перевезень і митного очищення задля якомога швидшої доставки міжнародної допомоги до місця інциденту в разі необхідності. Цей механізм може бути застосований, наприклад, для надання допомоги, необхідної для долання наслідків ХБРЯ інциденту.

Надання населенню вчасної інформації також є основним компонентом долання наслідків. НАТО розробила рекомендації країнам, які хочуть

забезпечити вчасне узгоджене інформування населення.

Євроатлантичний центр координації реагування на катастрофи

Союзники по Альянсу розробили перелік національних цивільних і військових сил і засобів, які можуть бути використані для надання допомоги ураженій країні – як члену, так і партнеру НАТО – після терористичного акту. Цей перелік є в розпорядженні Євроатлантичного центру координації реагування на катастрофи (EADRCC).

EADRCC був створений в 1998 році для координації реагування країн – членів Альянсу і партнерів на природні і техногенні катастрофи. Із 2001 року йому була надана додаткова роль координатора реагування на потенційні теракти із застосуванням ХБРЯ агентів. Центр має постійний мандат, що дозволяє йому реагувати на запити країн про допомогу у разі таких терактів, і організовує великі міжнародні польові навчання з відпрацювання діяльності з ліквідації наслідків катастроф.

Система НАТО з врегулювання криз

Система НАТО з врегулювання криз забезпечує структурований набір попередньо визначених політичних, військових і цивільних заходів, які повинні втілити держави і НАТО у відповідь на різноманітні кризові ситуації. Ця система надає Альянсу комплексний набір варіантів дій і заходів, які дозволяють відповідним чином відреагувати на кризу і врегулювати її. У них визначено ролі Комітету з планування у разі

Системи і мережі, з яких складається інфраструктура суспільства, часто сприймаються як належне, але руйнування лише однієї з цих систем може мати тяжкі наслідки для інших секторів і зруйнувати добробут наших суспільств.

Посол Габор Іклоді,
помічник Генерального секретаря НАТО
з нових викликів безпеці

надзвичайних ситуацій цивільного характеру, Планувальних груп, EADRCC, цивільних експертів у кризовій ситуації.

Для надання НАТО допомоги в роботі було розбудовано мережу із 380 цивільних експертів, які перебувають в євроатлантичному регіоні і є фахівцями в конкретних сферах, в яких найчастіше виникає потреба (див. вставку на стор. 6). Їхні експертні знання стосуються усіх цивільних аспектів щодо планування і проведення операцій НАТО, зокрема врегулювання криз, ліквідації наслідків і захисті важливих елементів інфраструктури. Експертів запрошують з представників уряду і промисловості. Вони беруть участь у тренуваннях і навчаннях і відгукуються на прохання про допомогу відповідно до певної процедури, відомої як Домовленості щодо врегулювання криз в рамках планування у разі надзвичайних ситуацій цивільного характеру.

Розробка нових технологій

Через мережу інституцій по обидва боки Атлантики НАТО підтримує розвиток сил, засобів і інноваційних технологій, спрямованих на конкретну боротьбу проти терористичної загрози. Мета полягає в захисті військовослужбовців, цивільних мешканців і важливих елементів інфраструктури від нападів терористів, таких як терористи-самогубці, які застосовують саморобні вибухові пристрої, ракетні напади на літаки, кібернапади і потенційне застосування зброї масового знищення.

Робоча програма оборони від тероризму

Робоча програма оборони від тероризму (DAT) була розроблена в травні 2004 року. Пізніше, на Стамбульському саміті в червні 2004 року, вона була

схвалена як частина вдосконаленого набору заходів з посилення боротьби Альянсу проти тероризму.

Робоча програма DAT в основному зосереджена на технічних рішеннях з послаблення ефекту терактів. Більшість проектів у рамках цієї програми зосереджені на пошуку рішень, які дали б швидкий ефект. Проекти очолюють окремі країни НАТО, а інші країни-члени (а в деяких випадках і партнери), установи НАТО та зацікавлені сторони надають підтримку і роблять свої внески.

Робота в рамках програми зосереджена на десяти головних технічних сферах:

1. Зменшення вразливості широкофюзеляжних цивільних і військових літаків від переносних ракетно-зенітних комплексів.

2. Захист портів і кораблів за допомогою мереж сенсорів, електрооптичних детекторів, сил і засобів швидкого реагування і безпілотних підводних апаратів.
3. Зменшення вразливості гелікоптерів від реактивних снарядів.
4. Протидія саморобним вибуховим пристроям (IED), таким як автомобілі, начинені вибухівкою, і придорожні фугаси за допомогою їх виявлення і знешкодження або нейтралізації.
5. Виявлення РХБЯ зброї і захист від неї.
6. Розвиток технологій розвідки, спостереження, виявлення і визначення цілей.
7. Поліпшення технічних і процедурних можливостей НАТО в сфері знешкодження вибухових боєприпасів і ліквідації наслідків вибуху.
8. Розробка технології захисту від мінометного обстрілу.
9. Захист важливих елементів інфраструктури.

10. Розвиток сил і засобів нелетального характеру.

Протидія хімічній, біологічній, радіологічній і ядерній загрозі

Розповсюдження зброї масового знищення (ЗМЗ) і засобів її доставки і можливість доступу до них терористів визнані головною загрозою Альянсу і його 900-мільйонному населенню. Тому НАТО надає високої пріоритетності запобіганню розповсюдженню і захисту від хімічної, біологічної, радіологічної і ядерної (РХБЯ) загроз і небезпек. У Стратегічній концепції 2010 року особливий наголос робиться на необхідності подальшого розвитку здатності НАТО захищатися від загрози застосування РХБЯ зброї.

Створення Багатонаціональної оперативно-тактичної групи РХБЯ захисту НАТО (яка складається з

батальйону РХБЯ захисту і об'єднаної групи ХБРЯ розвідки) було ініційовано на Празькому саміті в 2002 році. Вона покликана реагувати на застосування ХБРЯ агентів і ліквідувати його наслідки як на території країн – членів НАТО, так і поза її межами. Вона регулярно бере участь в ротаціях Сил реагування НАТО і може також отримувати інші завдання. На додаток ведеться робота з визначення сил і засобів виявлення хімічних і біологічних агентів, які були застосовані для нападу, і забезпечення відповідного попередження.

До цих зусиль також докладаються сертифіковані в НАТО Центри передового досвіду з питань спільного РХБЯ захисту (в Чеській Республіці) і Захисту від тероризму (в Туреччині) (див. стор. 11).

Захист від тероризму

Мінливий характер тероризму вимагає від численних агенцій і установ НАТО активної участі в боротьбі з ним. Центр передового досвіду НАТО із захисту від тероризму (DAT COE) в Анкарі, Туреччина, відіграє важливу роль надаючи країнам можливість навчати і тренувати свій персонал.

Разом з фахівцями вузького профілю, які працюють в штаті DAT COE, Центр також може звернутися до багатьох зовнішніх експертів – науковців, військових і різних урядових установ – з проханням взяти участь у підготовці фахівців з боротьби проти тероризму.

Із 11 вересня уряди різних країн світу спостерігають за зростанням кількості дуже незалежних терористичних організацій з набагато більш гнучкою структурою, ніж це було раніше. «З часом ми спостерігаємо за рухом до більш гібридних терористичних організацій, основаних на принципі осередків», – пояснює майор Метью Едвардс, директор курсів у DAT COE. Менш жорсткі

децентралізовані структури ускладнюють можливість проникнення в такі організації і припинення терактів.

Якщо раніше уряди непокоїли групи всередині країн, які здійснювали теракти, зараз їм доводиться зважати на загрозу з будь-якого місця світу. «Тероризм розвинувся таким чином, що він полишив національні кордони і став міжнародним», – каже підполковник Джозеф Грейпл, керівник з розробки концепцій в DAT COE.

«Це не просто військова проблема», – додає майор Едвардс. Для боротьби з цією багатогранною і мінливою загрозою DAT COE проводить підготовку і пропонує такі курси, як «Правові аспекти боротьби з тероризмом», «Захист від самогубців-терористів», «Кібертероризм», «Боротьба проти фінансового виміру кібертероризму», «Ефективний кризовий менеджмент для пом'якшення наслідків терористичної діяльності», «Захист від тероризму», «Тероризм і ЗМЗ» і «Тероризм зброї масового знищення (ЗМЗ)».

Консультації, обмін розвідданими і трену

© Reuters | Denis Simakov

Політичні консультації і співпраця завжди були важливими для успіхів Альянсу. За останнє десятиріччя НАТО намагалася поглибити консультації з питань тероризму і пов'язаних з тероризмом. Обмін інформацією, і більш конкретно, обмін розвідданими, є основними аспектами цієї діяльності.

Консультації і координація в НАТО

Північноатлантична рада (ПАР), головний керівний орган Альянсу, приймає рішення щодо загальної ролі НАТО в боротьбі з тероризмом. Реагування на тероризм постійно перебуває в центрі уваги під час щоденних засідань Ради.

Конкретні аспекти участі НАТО розробляються спеціалізованими установами і комітетами.

Взаємний обмін розвідданими

На Празькому саміті 2002 року поліпшення взаємного обміну розвідданими було визнано головним аспектом співпраці між членами

Альянсу. Наприкінці 2003 року на заміну тимчасової групи, створеної негайно після терактів 11 вересня, в Офісі безпеки НАТО було створено Підрозділ розвідки з вивчення терористичної загрози (ТТІУ). Протягом наступних семи років ТТІУ діяв як спільна установа НАТО, яка складається з представників цивільних і військових розвідувальних служб, головним завданням якої є оцінка терористичних викликів, ризиків і загроз для НАТО і країн-членів. Для цього ТТІУ розробив дієвий механізм зв'язків з розвідувальними службами країн Альянсу і національними центрами координації боротьби з тероризмом. На додаток ТТІУ обмінювався

вання

У взаємо-
пов'язаному світі
розгром
міжнародного
тероризму...
потребуватиме
співпраці багатьох
країн.

Барак Обама,
Президент
Сполучених Штатів Америки

інформацією про тероризм з країнами-партнерами.

На основі рішення Стамбульського саміту 2004 року про перегляд розвідувальних структур штаб-квартири НАТО були вдосконалені зв'язки з країнами-партнерами. Для цього в SHAPE, в Монсі, Бельгія, було створено нову групу зі зв'язків у сфері розвідки та підрозділ зі зв'язків у сфері розвідки (ILU) при штаб-квартирі НАТО в Брюсселі.

У рамках комплексної реформи служби розвідки в штаб-квартирі НАТО в 2010 – 2011 роках функції ТТІУ перебрав на себе новостворений Розвідувальний відділ. Ця трансформація ще більше посилила аналітичний підхід до тероризму і його зв'язків з іншими транснаціональними загрозами. Нинішній механізм також поглибив співпрацю між цивільними і військовими розвідувальними компонентами НАТО і зберіг розроблені раніше механізми, що забезпечували цілісний обмін розвідданими з партнерами.

Навчання і освіта

НАТО пропонує низку навчально-освітніх можливостей у сфері протидії

тероризму країнам-членам і партнерам Альянсу. Вона може використовувати широку мережу, до якої входять Школа НАТО в Обераммергау, Німеччина, Оборонний коледж НАТО в Римі, Італія, і Центри передового досвіду, які підтримують командну структуру НАТО.

Зараз функціонує 19 Центрів передового досвіду, 16 з яких повністю акредитовані НАТО. Декілька з цих центрів пов'язані з боротьбою проти тероризму, зокрема Центр передового досвіду із захисту від тероризму в Анкарі і Центр протидії саморобним вибуховим пристроям у Мадриді.

Центр передового досвіду із захисту від тероризму слугує водночас місцем проведення і каталізатором міжнародного обговорення і дискусій з питань захисту від тероризму. Він встановив зв'язки з більше як 50 країнами і 40 організаціями для конкретного експертного розгляду питань тероризму.

Мережка партнерств

Оскільки тероризм є прямою загрозою нашій безпеці і міжнародній стабільності, міжнародна співпраця залишається вирішальною і НАТО є основою цієї співпраці.

Андерс Фог Расмуссен,
Генеральний секретар НАТО

Із 90-х років ХХ ст. НАТО розвиває мережу партнерств з країнами-партнерами та іншими міжнародними організаціями. Альянс робить все для того, щоб його політика партнерства охоплювала якомога більше партнерів, була більш гнучкою, значущою і стратегічно орієнтованою. Боротьбу з тероризмом визначено як одну із пріоритетних сфер для діалогу, консультацій і співпраці в новій політиці, ухваленій міністрами закордонних справ країн Альянсу в Берліні в 2011 році.

Євроатлантичні партнери

У євроатлантичному регіоні Альянс підтримує зв'язки з країнами-нечленами через Раду євроатлантичного партнерства, до якої входять 50 країн, і Партнерство заради миру (ПЗМ) – основну програму двостороннього співробітництва з окремими країнами-партнерами. Серед цих партнерів НАТО також розвинула особливі структури відносин з Росією, Україною і Грузією. Багато євроатлантичних партнерів НАТО активно підтримують операції НАТО, в тому числі операцію «Активні зусилля» і місію зі стабілізації в Афганістані.

Рада євроатлантичного партнерства зібралася на засідання через день після 11 вересня, щоб висловити свою солідарність з народом Сполучених Штатів Америки і зобов'язатися докласти усіх зусиль до боротьби з тероризмом.

Після Празького саміту 2002 року НАТО взаємодіє з євроатлантичними партнерами в сфері боротьби з тероризмом через План дій Партнерства проти тероризму (РАР-Т). План дій розвивається і розширюється відповідно до спільних цілей і зусиль членів Альянсу і партнерів. У ньому визначено

Тренуватися разом

Тероризм може великою мірою дестабілізувати країну, підриваючи економічний прогрес і розвиток. НАТО працює разом з партнерами над обміном інформацією і підтримкою антитерористичної діяльності. Одна з таких ініціатив втілюється разом з Азербайджаном, євроатлантичним партнером, який розпочав планувати будівництво Міжнародного антитерористичного навчального центру в Баку за підтримки фахівців-радників з НАТО.

«Створення Центру допоможе Азербайджану запозичити міжнародний досвід боротьби з тероризмом і відкриє нові можливості для розширення регіональної і міжнародної співпраці з цього питання», – каже Самір Ісмаїлов, перший секретар місії Азербайджану в НАТО, додаючи, що досвід створення навчальних центрів НАТО в інших країнах дуже ретельно вивчається.

ролі партнерства та інструменти боротьби з тероризмом і додання його наслідків. Наприклад, НАТО і країни-партнери працюють разом над посиленням безпеки повітряного простору, зокрема через обмін даними і процедури координації, пов'язані з доданням можливої терористичної загрози. У рамках PAP-T створено три неформальні робочі групи для розв'язання питань енергетичної безпеки, безпеки кордонів і фінансових аспектів тероризму і ліквідації джерел фінансування терористичних організацій.

Усі країни Ради євроатлантичного партнерства беруть участь у здійсненні PAP-T. Він відкритий для участі партнерів НАТО з Середземноморського діалогу і Стамбульської ініціативи співпраці, а також для інших країн в індивідуальному порядку.

Росія

Боротьба з тероризмом була одним із головних рушіїв створення у травні 2002 року Ради НАТО-Росія (РНР) і залишається в центрі уваги діалогу і практичної співпраці членів Альянсу і Росії. Відразу після терактів у Росії міністри закордонних справ – члени РНР на своєму засіданні у грудні 2004 року започаткували комплексний План дій проти тероризму, в якому визначено сфери співпраці і який постійно переглядається і оновлюється. У квітні 2011 року План дій було оновлено для посилення здатності діяти, індивідуально або разом, в трьох важливих сферах: запобігання тероризму, боротьба проти терористичної діяльності і ліквідація наслідків терактів.

Співпраця з Росією у сфері боротьби з тероризмом прийняла форму регуляр-

Виявлення вибухівки

Для того щоб протистояти і протидіяти загрозі терактів у громадському транспорті та в інших місцях скупчення людей, країни – члени НАТО і Росія вирішили працювати разом і обмінюватися технологіями і знаннями в процесі спільної роботи. Під егідою Ради НАТО-Росія сформована Програма дистанційного виявлення вибухових речовин (STANDEX), яка слугує платформою для виявлення і запобігання потенційним нападам.

Запуск STANDEX у грудні 2009 року став кульмінацією декількох років праці, ініційованої Групою експертів НАТО-Росія з виявлення вибухових речовин, яка була створена в 2003 році. Було вирішено, що головна загроза походить від терористів-самогубців і для розвитку технології дистанційного виявлення в умовах скупчення великої кількості людей потрібні інвестиції. Ця потреба стала ще більш нагальною в світлі продовження терактів у громадському транспорті.

Головна концепція STANDEX's полягає в поєднанні і інтеграції різноманітних методик і технологій виявлення вибухових речовин і локалізації, розпізнавання, ідентифікації і стеження за потенційними виконавцями терактів. Розробка і демонстрація такої інтегрованої системи є інноваційним внеском у виконання завдань з дистанційного виявлення вибухових речовин.

Аспектами розробки і інженерного супроводу займаються наукові інституції з країн НАТО і Росії. Серед них Комісія з атомної енергії у Франції (відповідає за координацію проекту), Інститут Фраунгофера в Німеччині, Нідерландська організація прикладних наукових досліджень, Радієвий інститут імені Хлопіна в Росії і Російська організація прикладної науки і техніки. За питання менеджменту STANDEX відповідає програма НАТО «Наука заради миру і безпеки».

них обмінів інформацією, детальних консультацій, спільної оцінки загрози, цивільного планування у разі надзвичайної ситуації, пов'язаної із терористичною діяльністю, діалогу високого рівня з питань участі військових в боротьбі з тероризмом і уроків, засвоєних внаслідок нещодавніх терактів, та науково-технічного співробітництва. Союзники по НАТО і Росія також співпрацюють у сферах, що дотичні до тероризму, таких як контроль на кордонах, боротьба з розповсюдженням ЗМЗ, управління повітряним простором і ядерна безпека.

У минулому російські кораблі надавали підтримку операції «Активні зусилля», морській антитерористичній операції НАТО в Середземному морі. На Лісабонському саміті Росія підтвердила свою зацікавленість у відновленні оперативної підтримки операції «Активні зусилля».

У 2003 році РНР запропонувала Ініціативу співробітництва у повітряному просторі (CAI) для сприяння співпраці в сфері спостереження за повітряним простором і координації повітряного руху. Головна мета полягає в посиленні розбудови довіри і зміцненні сил і засобів, необхідних для розв'язання ситуацій, коли є підозра, що літаки використовуються як зброя для здійснення теракту. Система CAI досягла своєї цілковитої оперативної спроможності у 2011 році і відкрита для участі інших країн-партнерів.

На додаток в аспекті співпраці з Росією в рамках програми НАТО «Наука заради миру і безпеки» (SPS) План дій 2010 – 2012 пропонує такі три сфери співробітництва:

- Виявлення вибухових речовин:

передбачає спільні наукові дослідження для удосконалення виявлення і відстеження вибухових речовин. Ведеться робота між науковцями в рамках проекту «STANDEX», спрямованому на розробку технології дистанційного виявлення вибухових пристроїв у громадському транспорті та, можливо, в інших громадських місцях (*див. вставку на стор. 13*).

- Загрози, що ґрунтуються на інформаційних технологіях: спільні дослідження покликані посилити безпеку вразливих для терактів систем. Мета цієї ініціативи полягає у досягненні кращого розуміння того, як терористи використовують інформаційні технології.
- Вивчення людських факторів в обороні від тероризму: динамічна і нестандартна спроба розібратися у мотивах тероризму з погляду

соціології. У цьому контексті досвід Виртуального форуму забезпечує інноваційну платформу для подальшого обговорення і досліджень.

Партнери з регіонів Середземномор'я і Перської затоки

Боротьба з тероризмом – це також важлива сфера діалогу і співпраці з партнерами НАТО на півдні Середземномор'я через Середземноморський діалог. Деякі країни-партнери по Середземноморському діалогу активно підтримують операцію «Активні зусилля».

На Стамбульському саміті в червні 2004 року НАТО започаткувала Стамбульську ініціативу співпраці для налагодження зв'язків з країнами регіону Перської затоки і розширення мережі партнерств НАТО з метою сприяння боротьбі з тероризмом.

Глобальні партнери

На додаток до цих більш структурованих партнерств НАТО співпрацює з низкою окремих партнерів з усього світу, таких як Австралія, Японія, Республіка Корея, Нова Зеландія, Ірак і Афганістан.

Ці країни поділяють спільне занепокоєння безпекою і висловили свою зацікавленість у розвитку двосторонніх відносин з Альянсом. Вони мають різний рівень взаємодії з НАТО, як і сфери співпраці, але усі вони прагнуть боротися проти загрози тероризму. Деякі глобальні партнери роблять значні внески в зусилля зі стабілізації Афганістану і гарантування того, що він вже ніколи не стане безпечним притулком для терористів.

Наука заради миру і безпеки

Боротьба з тероризмом також є пріоритетом НАТО в роботі з підтримки співпраці між науковцями і дослідниками з країн Альянсу і партнерів у рамках програми «Наука заради миру і безпеки».

Робота в цій сфері зосереджена на таких темах, як безпечні методи транспортування пального, запасів і особового складу, медична протидія терактам без застосування ХБРЯ зброї; виявлення вибухівки, кіберзахист; вивчення людського фактора в обороні від тероризму; безпека кордонів і портів.

Використовуючи різні методи об'єднання науковців, серед яких семінари, навчальні курси і багаторічні науково-дослідні проекти, частина програми SPS присвячена обороні від тероризму, діє дуже успішно і допомагає створити дієву мережу експертів у основних сферах.

Співробітництво з іншими організаціями

НАТО також співпрацює з іншими міжнародними організаціями, забезпечуючи результативніший обмін інформацією і здійснення необхідних заходів для боротьби з тероризмом. Нова Стратегічна концепція НАТО вимагає від союзників працювати більш тісно з міжнародними партнерами НАТО, передусім з ООН і Європейським Союзом.

ООН перебуває в центрі мережі міжнародних організацій, з якими Альянс взаємодіє, цей принцип закладено в Основоположному договорі НАТО. НАТО і ООН разом прагнуть підтримувати міжнародний мир і стабільність. Ці дві організації співпрацюють у цій сфері з початку 90-х років ХХ ст. У вересні 2008 року на допомогу НАТО і ООН для ефективнішого подолання загрози і викликів безпеці було узгоджено рамки розширених консультацій і співпраці між цими двома організаціями.

НАТО працює з установами ООН, такими як Антитерористичний комітет ООН, її виконавче управління і Комітет Ради Безпеки 1540. Вона також налагодила зв'язки з ООН щодо її Глобальної антитерористичної стратегії і тісно співпрацює з установами ООН, які відіграють провідну роль в реагуванні на міжнародні катастрофи і в ліквідації їх наслідків.

Європейський Союз (ЄС) є унікальним і важливим партнером НАТО, хоча ці відносини усе ще не розкрили усього потенціалу стратегічного партнерства. Обидві організації мають більшість спільних членів і усі члени обох організацій поділяють спільні цінності. У Стратегічній концепції чітко зазначено, що

активний і ефективний ЄС допомагає забезпечувати загальну безпеку євроатлантичного регіону. Відносини між НАТО і ЄС були інституціоналізовані в 2001 році на основі кроків, здійснених в 90-ті роки ХХ ст. для посилення відповідальності європейців за питання безпеки.

І НАТО, і ЄС прагнуть боротися з тероризмом і розповсюдженням зброї масового знищення. Вони обмінюються інформацією про свої дії в сфері захисту цивільного населення від нападів із застосуванням хімічної, біологічної, радіологічної і ядерної зброї. Обидві організації також співпрацюють у сфері планування у разі надзвичайних ситуацій цивільного характеру, обмінюючись переліками заходів, які вони здійснюють щодо цього.

НАТО і Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) працюють разом над розбудовою безпеки і підтримкою стабільності в євроатлантичному регіоні. За останні роки діалог розширився і охопив питання тероризму та інших нових загроз безпеці, які сьогодні є пріоритетними для кожної з цих організацій.

Жодна країна чи організація неспроможна сама успішно подолати загрозу тероризму. Шляхом партнерства з країнами-нечленами та іншими організаціями НАТО робить свій внесок у розвиток комплексного підходу до боротьби з тероризмом, який передбачає комбінацію політичних, цивільних і військових інструментів.

Протидія тероризму:

http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_48801.htm

Програма оборони НАТО від тероризму:

http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_50313.htm

Удосконалення сил і засобів НАТО:

http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_49137.htm

Батальйон хімічного, біологічного, радіологічного і ядерного захисту:

http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_49156.htm

Центри передового досвіду:

http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_68372.htm

Планування у разі надзвичайних ситуацій цивільного характеру:

http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_49158.htm

Партнерські відносини: підхід до безпеки на основі співробітництва:

http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_51103.htm

План дій Партнерства проти тероризму:

http://www.nato.int/cps/uk/natolive/topics_50084.htm

За докладнішою інформацією звертайтеся до www.nato.int

Для замовлення публікацій надішліть електронного листа англійською чи французькою на:
publications@hq.nato.int

Видання «Брифінг НАТО» висвітлюють актуальні питання діяльності Альянсу. Публікації здійснюються під егідою Генерального секретаря НАТО і не обов'язково відображають офіційну політику урядів країн-членів або Альянсу загалом.

NATO Public Diplomacy Division, 1110 Brussels, Belgium – Website: www.nato.int – Email: publications@hq.nato.int – © NATO 2011

Division Diplomatie publique de l'OTAN, 1110 Bruxelles, Belgique – Site web: www.nato.int – Courriel: publications@hq.nato.int – © OTAN 2011